

Черненко Анатолій Павлович,
кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри
кримінально-правових дисциплін
Шиян Анатолій Григорович,
старший викладач кафедри
кримінально-правових дисциплін
*(Дніпропетровський державний
університет внутрішніх справ)*

ОКРЕМІ ПИТАННЯ ЩОДО СТРОКІВ ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ

Кожне кримінальне провадження «пронизане» певними строками, при чому Кримінальний процесуальний кодекс України (далі – КПК України) кожний етап кримінального провадження суворо обмежує кримінальними процесуальними строками. Законодавець на самому початку кримінального провадження змушує слідчого та й інших учасників кримінального провадження дотримуватися таких строків. Так, відповідно до ст. 214 КПК України слідчий чи прокурор невідкладно, але не пізніше 24 годин після подання заяви, повідомлення про вчинене кримінальне правопорушення або після самостійного виявлення ним з будь-якого джерела обставин, що можуть свідчити про вчинення кримінального правопорушення, зобов'язаний внести відповідні відомості до Єдиного реєстру досудових розслідувань (далі – ЄРДР) та розпочати досудове розслідування [1]. Слід також відмітити, що з цього правила законодавець передбачає й виключення. Зокрема, у ч. 3 ст. 214 КПК України встановлено, що огляд місця події у невідкладних випадках може бути проведений до внесення відомостей до ЄРДР, але внесення таких відомостей здійснюється негайно після завершення огляду [1]. Даний виняток якраз демонструє, що законодавець не бажає зниження якості досудового розслідування за рахунок суворого дотримання певних строків, проте так не можна говорити за весь КПК України.

Слід також зазначити, що передбачені законом строки впливають не лише на початок кримінального провадження, але й на його завершення. Так, відповідно до п. 10 ч.1 ст. 284 КПК України встановлено, що кримінальне провадження закривається коли «після повідомлення особі про підозру закінчився строк досудового розслідування, визначений статтею 219 цього Кодексу, крім випадку повідомлення особі про підозру у вчиненні тяжкого чи особливо тяжкого злочину проти життя та здоров'я особи» [1]. Строки під час кримінального провадження впливають й на дуже важливі рішення, що приймаються у ході такого провадження. До прикладу, рішення про затри-

мання особи за підозрою у вчиненні злочину і рішення про тримання під вартою також суворо обмежуються строками: затримання особи і тримання затриманого під вартою не може перевищувати 72 годин (ст. 211 КПК України), строк тримання особи під вартою не може перевищувати шістдесяті днів (ст. 197 КПК України) тощо.

Як бачимо, кримінальні процесуальні строки відіграють дуже важливу роль у кримінальному провадженні. На наш погляд, вони суттєво впливають на діяльність слідчого, прокурора, суддю, суд та й на інших учасників кримінального провадження, але, на наше переконання, найбільшого впливу строки здійснюють на слідчого. Дехто скаже, що й прокурор і суд не менше обмежений строками, але, на наш погляд, все ж слідчий найбільше потерпає, якщо так можна сказати, від строків. Так, прокурор і суд також обмежені строками, але вони мають стосунки зі строками уже в більш менш підготовленій справі, та й у більшості випадків дотримання ними строків залежить виключно від них, а у слідчого часто дотримання строків залежить не лише від нього, а у значній мірі від інших осіб та й багатьох обставин, які важко спрогнозувати. До прикладу, слідчий вирішує питання про затримання особи за підозрою у вчиненні злочину. Закон передбачає: «Особа є затриманою з моменту, коли вона силою або через підкорення наказу змушена залишатися поряд із уповноваженою службовою особою чи в приміщенні, визначеному уповноваженою службовою особою» (ст. 209 КПК України). Із прикладу виходить, що особа уже затримана, бо знаходиться в кабінеті слідчого і не може залишити його, бо слідчий це не дозволяє, разом з тим слідчому треба оформити затримання документально, що займає певний час (скласти протокол затримання, роз'яснити затриманому його права, дати йому можливість скористатися цими правами і при цьому слід допитати свідків, провести впізнання затриманого цими свідками, підготувати документи для вирішення питання про застосування до затриманого запобіжний захід тримання під вартою, узгодити ці документи у прокурора, доставити затриманого до слідчого судді тощо. Одночасно до прокурора слід віднести і узгодити у прокурора повідомлення про підозру, а його треба належним чином підготувати, обов'язковою умовою є те, що повідомлення про підозру повинно бути обґрунтоване доказами, обставини в повідомленні про підозру повинні бути чітко встановленими в показаннях свідків, яким слід пред'явити підозрюваного для впізнання, а практиці відомі випадки коли свідки прийти не можуть, у слідчого ще й немає понятих і осіб, які б були схожі на підозрюваного, захисник підозрюваного вимагає надати йому для ознайомлення матеріали провадження, у яких містяться підстави для затримання тощо. На все це у слідчого є 72 години і ще певна кількість кримінальних проваджень, що також потребують уваги слідчого, а не лише факт із затриманням. Можна уявити стан слідчого у такій ситуації, хоча повною мірою уявити стан слідчого буде важко, бо передати всю напругу слідчого просто не можливо, а додайте до цього родичів чи друзів затриманого, які заважають слідчому, скаржаться на

нього, чинять тиск на свідків тощо.

З огляду на викладене постає питання: чи завжди строки досудового розслідування є необхідними і яку роль вони виконують?

Л.М. Лобойко, говорячи про кримінальні процесуальні строки зазначає: «Кримінальні процесуальні строки - це проміжки часу, протягом яких суб'єктам необхідно здійснити певні процесуальні дії або прийняти певні процесуальні рішення.

Строки відіграють у кримінальному процесі **дисциплінуючу функцію**. Вони безпосередньо сприяють реалізації завдання швидкого розкриття кримінальних правопорушень» [2, с. 19].

Дійсно, строки досудового розслідування відіграють дисциплінуючу роль чи функцію та сприяють швидкому розслідуванню, бо за відсутності строків, слідчий міг би не поспішати і розслідування одного кримінального правопорушення затягнути на тривалий час і навіть на роки.

Безперечно таку ж дисциплінуючу функцію строки розповсюджують й на інших учасників кримінального провадження, на яких вони спрямовані, але, на наш погляд, окрім дисциплінуючої ролі, вони ще й **забезпечують дотримання прав певних учасників**, а саме затриманого, якого обмежили в правах на час затримання і після спливу такого часу, права затриманого можуть бути поновлені або стануть предметом судового розгляду.

Строки, на наш погляд, **сприяють підвищенню ефективності** кримінальної процесуальної діяльності, бо строки змушують учасників кримінального провадження діяти більш інтенсивно, тобто виконувати певний обсяг роботи за чітко визначений строк, а раз так, й підвищити ефективність такої діяльності.

Дотримання строків слугуватиме **прогнозованості** кримінального провадження, можливості **передбачити та спланувати подальші дії**.

Разом з тим, кримінальні процесуальні строки **повинні бути достатніми** для якісного виконання своїх обов'язків та реалізації своїх прав учасниками кримінального провадження, стосовно яких ці строки встановлені. У цьому плані, на наш погляд, законодавець не завжди є послідовним. Зокрема, у ст. 28 КПК України законодавцем встановлено, що «під час кримінального провадження кожна процесуальна дія або процесуальне рішення повинні бути виконані або прийняті в розумні строки. Розумними вважаються строки, що є **об'єктивно необхідними для виконання процесуальних дій та прийняття процесуальних рішень**». На наш погляд, такий підхід до визначення строків є цілком виправданим і безальтернативно правильним, але далі законодавець у супереч логіки зазначає: «Розумні строки **не можуть перевищувати передбачені цим Кодексом строки** виконання окремих процесуальних дій або прийняття окремих процесуальних рішень» [1]. Думаємо, що у такому разі закон є суперечливим і не дає можливості учасникам провадження бути дисциплінованими та ефективними і в цілому створює непереборні перепони нормальній діяльності. Така непослідовність спостерігається й у інших нор-

мах КПК України, бо законодавець в одному випадку встановлює можливість зупинення строків досудового розслідування, а у подібному випадку позбавляє такої можливості. Наприклад: «Досудове розслідування може бути зупинене після повідомлення особі про підозру у разі, якщо: 1) підозрюваний захворів на тяжку хворобу, яка перешкоджає його участі у кримінальному провадженні, за умови підтвердження цього відповідним медичним висновком (п.1 ч.1 ст. 28 КПК України), а у подібному випадку такої можливості зупинити кримінальне провадження законом не передбачено. Зокрема, норми ст. 193 КПК України, що регламентують порядок розгляду клопотання про застосування запобіжного заходу, не передбачають можливості зупинення розгляду такого клопотання у разі тяжкої хвороби підозрюваного. Такий стан процесуальної регламентації порядку розгляду клопотання про застосування запобіжного заходу позбавляє суд можливості зупинити такий розгляд до одужання підозрюваного, що ставить суд у незручне положення та й виглядає, як знуцання над підозрюваним, якого інколи привозять до суду у ліжку коли він втрачає свідомість тощо.

Саме про такі застереження й зазначає Л.М. Лобойко: «- прискорення розгляду справи не повинно мати наслідком зниження якості її розгляду, що може привести до порушення правила щодо справедливості судового розгляду і прийнятих у результаті рішень;

- право на розумні строки може бути порушеним як внаслідок невиправданих затримок із розглядом висунутого особі обвинувачення, так і у разі надто швидкого розгляду обвинувачення. Затягування через суб'єктивні причини з вирішенням обвинувачення часто є причиною втрати доказів, які у разі їх вчасного збирання і подання до суду могли би суттєво вплинути на судові рішення. Поспішність у прийнятті остаточного рішення може стати причиною ігнорування важливих доказів.

Строки розгляду кримінального обвинувачення мають бути адекватними ситуації кримінального провадження. Право особи на розумні строки вирішення щодо неї обвинувачення може бути реалізоване лише за умови досягнення балансу між швидкістю і якістю процесуальних дій та процесуальних рішень органів досудового розслідування, прокурора та суду» [2, с. 82].

Отже, строки досудового розслідування є важливими у кримінальній процесуальній регламентації кримінального провадження під час досудовому розслідуванні у цілому, так і у регламентації конкретних кримінальних процесуальних дій і при цьому їх обсяги повинні бути об'єктивно необхідними для виконання процесуальних дій та прийняття процесуальних рішень. Нажаль стан кримінальних процесуальних строків у чинному КПК України не є досконалим і потребує комплексного наукового дослідження з метою удосконалення.

1. Кримінальний процесуальний кодекс України (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2013, № 9-10, № 11-12, № 13, ст.88) URL: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17/stru#Stru>

2. Лобойко Л. М. Кримінальний процес : Підручник. - К.: Істина, 2014. - 432 с.